



Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2016. gada 25. oktobrī Nr.1-5/198

Valsts kancelejai
Brīvības bulvārī 36
Rīgā, LV – 1520

Par likumprojektu
“Trauksmes cēlēju aizsardzības likums”

Tiesībsargs 2016. gada 6. oktobrī ir saņēmis Valsts kancelejas vēstuli ar lūgumu:

- 1) sniegt viedokli par priekšlikumu virzīt Tiesībsarga biroju par trauksmes cēlēju kontaktpunktu (turpmāk arī – kontaktpunkts);
- 2) izvērtēt resursus (tai skaitā papildus nepieciešamos cilvēku un finanšu resursus) kontaktpunkta uzdevuma īstenošanai;
- 3) sniegt viedokli par precizēto likumprojektu kopumā, tostarp piedāvāto trauksmes celšanas un aizsardzības mehānismu, kā arī priekšlikumu noteikt Valsts darba inspekciju par atbildīgo iestādi trauksmes cēlējam radīto nelabvēlīgo seku novēršanā.

Daru zināmu, ka esmu iepazinies ar likumprojekta “Trauksmes cēlēju aizsardzības likums” (29.09.2016. versija) saturu un sniedzu šādu viedokli.

1. Likumprojekta “Trauksmes cēlēju aizsardzības likums” (29.09.2016. versija) 8.pants paredz, ka trauksmes cēlēju kontaktpunkts veic šādus uzdevumus:

- sniedz konsultācijas, tai skaitā anonīmi, par iespējām iesniegt trauksmes cēlēju ziņojumu kompetentajā iestādē;
- apkopo informāciju par kompetentajām iestādēm un par kādiem pārkāpumiem tām iespējams ziņot;
- ja trauksmes cēlēju kontaktpunkts saņem trauksmes cēlēju ziņojumu, to 14 dienu laikā pārsūta kompetentajai iestādei;
- izveido un uztur trauksmes cēlēju tīmekļvietni, kuras mērķis ir vienuviet informēt par trauksmes celšanas mehānismu un iespējām ziņot kompetentajām iestādēm;
- gatavo gada pārskatu par trauksmes celšanu;
- veic sabiedrības informēšanas pasākumus par trauksmes celšanu;
- izstrādā ieteikumus/metodiku iekšējā trauksmes celšanas mehānisma izstrādei;
- izstrādā ieteikumus/metodiku kompetentajām iestādēm trauksmes cēlēju ziņojumu virzībai un izskatīšanai.

2. Lai runātu par kontaktpunkta uzdevumu nodošanu jēlkādai no institūcijām, pirmkārt, ir analizējama attiecīgo uzdevumu būtība. Otrkārt, ir jāapzina institūcijas, kuru funkciju un uzdevumu pamata virzienos jau ietilpst līdzīgu uzdevumu izpilde vai kuras attiecīgos uzdevumus varētu veikt visefektīvāk, vai arī kuras faktiski jau tos veic.

Analizējot trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevumus, konstatējams, *pirmkārt*, ka to būtība paredz informācijas apkopošanu, zināšanu par valsts pārvaldes un citam valsts institūcijām un par to kompetenci noteiktu jautājumu risināšanā. Jāņem vērā, ka informācija par valsts iestādēm būs tā, kuru kontaktpunktam būs jāpārziņa detalizēti, lai attiecīgi varētu precīzi konsultēt personas par iespējām iesniegt trauksmes cēlēju ziņojumu kompetentai iestādei. Pretēji minētajam – informācija par privātajiem trauksmes celšanas mehānismiem, kontaktpunktam būs jāziņa tikai vispārīgi.

Otrkārt, trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevumi būtībā paredz komunikāciju ar attiecīgajām valsts iestādēm. Kontaktpunkta uzdevums ir starpinstitūciju darba koordinēšana trauksmes cēlēju mehānisma izveidošanā un attiecīgo iestāžu darba atgriezeniskās saites nodrošināšanā, lai varētu apkopot informāciju gan par trauksmes cēlēju mehānismu izveidi, gan par trauksmes celšanas gadījumiem.

Treškārt, trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevumi paredz metodisku vadību attiecībā uz trauksmes cēlēju mehānisma ieviešanu valsts iestādēs.

Ceturtkārt, trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevumi paredz arī informācijas apkopošanu par trauksmes cēlēju mehānismiem, konkrētiem trauksmes celšanas gadījumiem, to izskatīšanas rezultātiem. Šis uzdevums - būtībā ir veicams katrai valsts iestādei, gatavojot gada pārskatus.

Piektkārt, trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevums ir arī sabiedrības informēšana par trauksmes celšanu. Šis uzdevums arī ir veicams katrai valsts iestādei par savas kompetences jautājumiem.

3. Tiesībsarga likuma 11. pants paredz tiesībsargam šādas funkcijas:

- 1) veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību;
- 2) sekmēt vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un jebkāda veida diskriminācijas novēršanu;
- 3) izvērtēt un veicināt labas pārvaldības principa ievērošanu valsts pārvaldē;
- 4) jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu;
- 5) sekmēt sabiedrības informētību un izpratni par cilvēktiesībām, par šo tiesību aizsardzības mehānismiem un par tiesībsarga darbu.

Savukārt Tiesībsarga likuma 12. pants paredz, ka tiesībsargs, veicot savas funkcijas, pilda šādus uzdevumus:

- 1) pieņem un izskata privātpersonu iesniegumus;
- 2) ierosina pārbaudes lietu apstākļu noskaidrošanai;
- 3) pieprasa, lai iestādes savas kompetences ietvaros un likumā paredzētajos termiņos noskaidro nepieciešamos lietas apstākļus un par tiem informē tiesībsargu;
- 4) izskatot pārbaudes lietu sniedz iestādei ieteikumus un atzinumus par tās darbības tiesiskumu, lietderību un labas pārvaldības principa ievērošanu;
- 5) šajā likumā noteiktajā kārtībā risina strīdus starp privātpersonām un iestādēm, kā arī ar cilvēktiesībām saistītus strīdus starp privātpersonām;
- 6) veicina izlīgumu starp strīda pusēm;
- 7) risinot strīdus cilvēktiesību jautājumos, sniedz privātpersonām atzinumus un ieteikumus cilvēktiesību pārkāpumu novēršanai;
- 8) sniedz Saeimai, Ministru kabinetam, pašvaldībām vai citām iestādēm ieteikumus attiecībā uz tiesību aktu izdošanu vai grozīšanu;

- 9) sniedz personām konsultācijas cilvēktiesību jautājumos;
- 10) veic pētījumus un analizē situāciju cilvēktiesību jomā, kā arī sniedz atzinumus par aktuāliem cilvēktiesību jautājumiem.

No minētajām tiesībsarga funkcijām un uzdevumiem izriet, ka tiesībsarga misija ir risināt strīdus, t.sk. sniegt personām konsultācijas, kas vērstas uz problēmas risinājumu pēc būtības. Citiem vārdiem sakot, Tiesībsarga birojā personas vērsas ar cerību, ka tiesībsargs ar savu rīcību radīs risinājumu un palīdzēs atrisināt problēmjautājumu, kuru citas valsts iestādes nevēlās risināt vai arī risina, aizskarot personas tiesības.

Pretēji minētajam trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevumi ir tehniski, organizatoriski, koordinējoši un arī daļēji analītiski, kas pēc savas būtības un rakstura neatbilst tiesībsarga un Tiesībsarga biroja uzdevumiem.

Runājot par trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevumu nodošanu kādai no institūcijām, diemžēl ir radies priekšstats, ka likumprojekta izstrādē iesaistītās iestādes nemēģina meklēt efektīvākos un piemērotākos risinājumus, analizējot šo jautājumu pēc būtības, bet gan cenšas atrast iestādi, kurai varētu šos uzdevumus nodot pildīšanai tikai kaut kādu selektīvi izvēlētu apstākļu dēļ (iespējams, šāda rīcība skaidrojama ar to, ka nav paredzēts papildus finansējums trauksmes cēlēju kontaktpunkta izveidošanai). Piemēram, dažu institūciju, kas uzskata Tiesībsarga biroju par piemērotu trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevumu veikšanai, viedoklis ir balstīts uz anotācijas projektā minēto faktu, ka Tiesībsarga birojam ir laba reputācija. Šajā sakarā jāatzīmē, - tas vien, ka tiesībsargam un Tiesībsarga birojam ir salīdzinoši augsta uzticība sabiedrībā diemžēl nav pietiekams arguments, lai Tiesībsarga biroju virzītu par trauksmes cēlēju kontaktpunktu. Gribu vērst uzmanību, ka Tiesībsarga birojs savu uzticēšanos sabiedrībai ir ieguvis ar to, ka cilvēkiem tiek sniegta reāla palīdzība, iesaistoties problēmas risināšanā, asi kritizējot valsts pārvaldes rīcību, nevis novirzot problēmas risināšanu citām iestādēm. Ar lielu varbūtību pieļauju, ka ar kontaktpunkta uzdevumiem tiesībsarga un Tiesībsarga biroja kā iedzīvotājiem uzticama cilvēka tiesību aizstāvja loma mazināsies. Diez vai ar tehniska rakstura darbībām, piemēram, ar trauksmes cēlēju anonimizēšanu; ziņojumu novirzīšanu izskatīšanai kompetentām iestādēm; ar informācijas sniegšanu par tām iestādēm, kur trauksmes cēlējam vērsties utt., Tiesībsarga birojs spēs saglabāt Latvijas iedzīvotāju uzticēšanos, kas līdz šim jau ir iegūta. Jāšaubās, vai tas nāks par labu Latvijas sabiedrībai.

Tāpat trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevumu nodošana Tiesībsarga birojam nevar vien balstīties uz apstākli, ka tāda kārtība ir citās valstīs. Šajā sakarā nebūs lieki atgādināt Satversmes tiesas vairākkārtīgi atzīto, ka salīdzinošo tiesību analizē vienmēr jāņem vērā valsts atšķirīgais tiesiskais, sociālais, politiskais, vēsturiskais un sistēmiskais konteksts¹. Tas nozīmē, ka bez padziļinātas citu valstu tiesiskās un sociālās situācijas izpētes trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevumu uzdošana Tiesībsarga birojam būtu tikai tehniska rīcība. Vēlos tikai atgādināt, pati Valsts kanceleja, 2016.gada 14.jūnijā prezentējot Trauksmes cēlēju likumprojektu Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas Korupcijas novēršanas apakškomisijai, atzina, ka citu valstu trauksmes cēlēju pieredzi nav iespējams automātiski ieviest Latvijā tieši atšķirīgās tiesību un institucionālas sistēmas dēļ.

Ievērojot minēto, uzskatu, ka Tiesībsarga birojs kā institūcija pēc savas būtības nav piemērota trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevumu veikšanai, kā arī turpmāk minēto apstākļu dēļ trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevumu nodošana Tiesībsarga birojam nav efektīvākais risinājums šī brīža apstākļos.

4. Valsts pārvaldes likuma 10. panta desmitā daļa paredz, ka valsts pārvaldi organizē pēc iespējas efektīvi.

Manuprāt, primāri no minētajā tiesību normā nostiprinātā principa ir jāvadās, vērtējot, kuras institūcijas attiecīgos uzdevumus varētu un kurām vajadzētu tos veikt.

¹ Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2007. gada 8. jūnija sprieduma lietā Nr. 2007-01-01 24.1. punktu un 2009.gada 3. jūnija sprieduma lietā Nr. 2008-43-0106 10.6. punktu.

Šajā sakarā ir jārunā par Valsts kanceleju un Pārresoru koordinācijas centru kā par piemērotākajiem trauksmes cēlēju kontaktpunktu uzdevumu veicējiem.

- 4.1. Analizējot Valsts kancelejas funkcijas, konstatējams, ka tā cita starpā:
- saturiski un organizatoriski nodrošina Ministru prezidenta darbu²;
 - nodrošina valsts pārvaldes un cilvēkresursu attīstības politikas izstrādi, koordinē un pārrauga tās ieviešanu³;
 - nodrošina sabiedrības izglītošanu un informēšanu par demokrātiskas valsts pamatiem un vērtībām⁴;

Trauksmes cēlēju kontekstā minami tikai daži Valsts kancelejas uzdevumi, kuri tiek veikti, lai nodrošinātu minēto funkciju izpildi, un proti, Valsts kanceleja:

- koordinē valsts pārvaldes iestāžu komunikācijas struktūrvienību darbu, izstrādā un īsteno valdības komunikācijas politiku;
- organizē un vada valsts informācijas sistēmas "Tiešās pārvaldes iestāžu datubāze" darbību;
- veic Ministru kabinetā iesniegto attīstības plānošanas dokumentu un tiesību aktu projektu juridisko analīzi, lai sniegtu priekšlikumus par to turpmāko virzību;
- nodrošina Ministru kabineta sēžu, Ministru kabineta komitejas sēžu, Valsts sekretāru sanāksmju, ministriju parlamentāro sekretāru sanāksmju, Ministru prezidenta biedra organizēto sanāksmju, citu tiesību aktos noteikto, kā arī Ministru prezidenta noteikto sanāksmju sagatavošanu un norisi;
- koordinē valsts pārvaldes iestāžu sadarbību, lai nodrošinātu juridiskās tehnikas un valsts valodas normu ievērošanu un vienotas, precīzas terminoloģijas lietošanu Ministru kabineta tiesību aktos un likumprojektos;
- koordinē valsts pārvaldes iestāžu sadarbību labas pārvaldības un klientorientētas darbības kultūras nodrošināšanā valsts pārvaldē un administratīvā sloga mazināšanā iedzīvotājiem;
- sniedz citām valsts pārvaldes iestādēm metodoloģisku palīdzību starptautisko ieguldījumu aizsardzības jomā;
- koordinē sabiedrības līdzdalību, informēšanu un izglītošanu par Ministru kabineta kompetencē esošajiem jautājumiem un demokrātiskas valsts pamatiem un vērtībām, kā arī informē sabiedrību par valsts politiku Valsts kancelejas kompetencē esošajās jomās⁵.

No minētā izriet, ka Valsts kancelejas uzdevumu realizācijas virzieni pamatos ir tādi paši, kādi paredzēti trauksmes cēlēju kontaktpunktam, proti, koordinēt valsts iestāžu darbu, dot metodiskus norādījumus, informēt sabiedrību un valsts iestādes utt.

Neskatoties uz minēto uzdevumu radniecību pamatvirzienos, ir atzīmējams, ka Valsts kanceleja šobrīd arī praktiski pēc būtības veic tādas pašus uzdevumus, kādi ir paredzēti trauksmes cēlēju kontaktpunktam.

No likumprojekta „Trauksmes cēlēju aizsardzības likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojuma (anotācijas) projekta (29.09.2016. versija)⁶ ir konstatējams, ka:

- 1) jau šobrīd Valsts kanceleja nodrošina iespēju ziņot, arī anonīmi, par pārkāpumiem būvniecības nozarē, izmantojot tīmekļvietni <http://www.mazaksslogs.gov.lv>.

Tātad Valsts kancelejai ir pieredze ar tīmekļvietnes izveidošanu, pilnveidošanu un

² Sk. Valsts kancelejas nolikuma 3.2.apakšpunktu.

³ Sk. Valsts kancelejas nolikuma 3.4.apakšpunktu.

⁴ Sk. Valsts kancelejas nolikuma 3.10.apakšpunktu.

⁵ Sk. Valsts kancelejas nolikuma 4.2., 4.5.¹, 4.6., 4.7., 4.8. 4.16., 4.16.¹, 4.20., 4.22.³.apakšpunktu.

⁶ Sk. likumprojekta „Trauksmes cēlēju aizsardzības likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojuma (anotācijas) 29.09.2016. versijas 5.lp.

uzturēšanu, ko attiecīgi ir paredzēts uzdot trauksmes cēlēju kontaktpunktam.

Raugoties no efektivitātes viedokļa, nav saprotams, kāpēc uz interneta tīmekļa vietnes <http://www.mazaksslogs.gov.lv> pamata nevarētu izveidot attiecīgo trauksmes cēlēju ziņošanas tīmekļa vietni un likumprojekta ideju attīstīt.

2) Valsts kanceleja tīmekļvietnē <http://www.mazaksslogs.gov.lv> ievieto situāciju izvērtējumu un pārkāpumus, ja tādi ir konstatēti un rīcību to novēršanā, ievērojot anonimitāti un izvērtējot, kāda informācija publicējama. Valsts kancelejai ir ievērojama praktiskā pieredze ziņojumu izskatīšanā, proti, 2014. gadā ir saņemti 70 situācijas apraksti, savukārt 2015. gadā – 31 par iespējamajiem pārkāpumiem, par kuriem līdzīgi kā ir paredzēts trauksmes cēlēju kontaktpunktam Valsts kanceleja pēc izvērtējuma lūgusi kompetentās institūcijas nodrošināt tālāku rīcību, tajā skaitā pārbaudīt un novērst pārkāpumus.

Tātad Valsts kancelejai jau šobrīd ir pieredze ziņojumu pārsūtīšanā kompetentajām iestādēm.

3) Valsts kancelejai ir pieredze arī informācijas apkopošanā un analizē par saņemtajiem ziņojumiem, kas nesaraunami korelē ar trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevumu - sagatavot gada pārskatu par trauksmes celšanu. Šajā sakarā anotācijas projektā ir norādīts, ka Valsts kancelejas rīcības rezultātā ir konstatētas 18 patvaļīgas būvniecības, 5 pārkāpumi darba un tehniskajā drošībā, neatbilstības būvniecības dokumentācijai, kā arī ir uzlikts par pienākumu veikt ēkas lietošanas veida maiņu.

Bez minētā papildus vēlos norādīt arī uz šādiem no efektivitātes viedokļa ne mazsvarīgiem apstākļiem:

1) kā jau minēju, informācija par valsts iestādēm būs tā, kuru trauksmes cēlēju kontaktpunktam būs jāpārzina detalizēti, lai attiecīgi varētu precīzi konsultēt personas par iespējām iesniegt trauksmes cēlēju ziņojumu kompetentai iestādei. Šajā sakarā Valsts kanceleja organizē un vada valsts informācijas sistēmas "Tiešās pārvaldes iestāžu datubāze" darbību. Tas nozīmē, ka Valsts kanceleja ir tā iestāde valstī, kura vislabāk zina un pārzina jautājumus par kompetentajām iestādēm trauksmes cēlēju kontekstā, līdz ar to visprecīzāk varēs sniegt konsultācijas, kurā iestādē vērsties trauksmes cēlējam;

2) Valsts kanceleja ir sevi pierādījusi kā iestāde, kas veic nozīmīgas valstiskas reformas, informējot sabiedrību par tām, piemēram, normatīvo aktu izstrādes rokasgrāmata, Vadlīnijas par valsts pārvaldē nodarbināto atbildības izvērtēšanu u.c. Jānorāda, ka par trauksmes cēlēju institūtu jau šobrīd Valsts kancelejas interneta vietnē ir izveidota informatīvā sadaļa⁷.

Ņemot vērā minēto, uzskatu, ka Valsts kanceleja kā centrālā valsts pārvaldes iestāde ar labu reputāciju⁸, kuras eksperti trauksmes cēlēju izpētes procesā ir iesaistīti jau kopš 2014.gada un kurai ir neatsverama praktiskā pieredze gan sabiedrības informēšanā, gan valsts iestāžu darba koordinēšanā, gan metodiku izstrādē noteiktos jautājumos, no valsts pārvaldes efektivitātes viedokļa ir piemērotākā iestāde trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevumu veikšanai.

4.2. Kā jau minēju, manā skatījumā, bez Valsts kancelejas piemērota iestāde trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevumu veikšanai ir arī Pārresoru koordinācijas centrs.

Pārresoru koordinācijas centra uzdevumu realizācijas virzieni pamatos tāpat kā Valsts kancelejai ir tādi paši, kādi pamatvirzienos ir paredzēti trauksmes cēlēju kontaktpunktam, proti, koordinēt valsts iestāžu darbu, izstrādāt vadlīnijas kapitālsabiedrībām, informēt sabiedrību un valsts iestādes utt.⁹ Kā apstāklis, kas veicinātu trauksmes cēlēju kontaktpunkta lomu un nozīmi Latvijā ir Pārresoru koordinācijas centra analītiskās prasmes un iemaņas, kas īpaši būtiskas ir jauna tiesiskā regulējuma ieviešanā.

⁷ <http://www.mk.gov.lv/lv/content/trauksmes-celeji> (skatīts 17.10.2016.).

⁸ Sk. likumprojekta „Trauksmes cēlēju aizsardzības likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojuma (anotācijas) projekta 08.08.2016. versijas 14.lp.

⁹ Sk. Pārresoru koordinācijas centra nolikuma 3., 4.punktu.

Nav mazsvarīgi norādīt, ka Pārresoru koordinācijas centrs ar Valsts kancelejas atbalstu ir atbrīvots no virknes iestādei tipisku administratīvo uzdevumu veikšanas¹⁰. Ņemot vērā šādu Valsts kancelejas atbalstu un Pārresoru koordinācijas centra pieredzi:

- valsts iestāžu un kapitālsabiedrību koordinācijas darbā;
- analītiskajā darbā;
- vadlīniju izstrādes darbā;
- sabiedrības informēšanas darbā,

aicinu trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevumu veikšanu uzticēt Pārresoru koordinācijas centram.

5. Apzinoties trauksmes cēlēju vienota tiesiskā regulējuma nepieciešamību Latvijā, kā arī vajadzību popularizēt trauksmes cēlēju ideju sabiedrībā, Tiesībsarga birojs arī būtu gatavs uzņemt trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevumus, ja vien tiek nodrošināti šādi nosacījumi:

- 1) tiek garantēta tiesībsarga un Tiesībsarga biroja neatkarība;
- 2) Trauksmes cēlēju likuma normas ir skaidras un realizējamas efektīvi, t.i., maksimāli sasniedzot izvirzīto likuma mērķa īstenošanu;
- 3) Tiesībsarga birojam tiek nodrošināti papildu resursi attiecīgo uzdevumu veikšanai.

5.1. Attiecībā uz tiesībsarga un Tiesībsarga biroja neatkarību vēlos norādīt, ka manai vērtēšanai nodotajā likumprojektā “Trauksmes cēlēju aizsardzības likums” (29.09.2016. versija) nav paredzēti noteikumi, kas ierobežotu tiesībsarga un Tiesībsarga biroja neatkarības garantijas, taču vēlos uzsvērt, ka, kā kategoriski nepieņemami ir vērtējami likumprojekta “Trauksmes cēlēju aizsardzības likums” 16.09.2016. versijas 13. panta pirmajā, ceturtajā un piektajā daļā paredzētie nosacījumi, - ka trauksmes cēlēju kontaktpunkts darbojas, citastarp, lai nodrošinātu Trauksmes cēlēju aizsardzības padomes darbu, kuras nolikumu apstiprina Ministru kabinets.

5.2. Attiecībā uz trauksmes cēlēju tiesiskā regulējuma skaidrību un efektivitāti, manā skatījumā, joprojām eksistē būtiski konceptuālie jautājumi, kuri vēl nav atrisināti vai atrisināti tikai daļēji.

5.2.1. Likumprojekta “Trauksmes cēlēju aizsardzības likums” 2. pants definē likuma mērķi - *nodrošināt trauksmes cēlēju aizsardzību, lai sabiedrības interesēs veicinātu trauksmes celšanu par pārkāpumiem un to novēršanu.*

Tas nozīmē, ka likumprojekta noteikumiem ir jābūt vēršiem uz minētā mērķa sasniegšanu. Proti, noteikumiem ir jābūt tādiem, kas reāli un efektīvi nodrošina trauksmes cēlēja aizsardzību.

No likumprojekta izriet, ka trauksmes cēlēju aizsardzības mehānisma būtiskākie elementi ir:

- 1) anonimitātes nodrošināšana, iesniedzot un izskatot ziņojumu, ar mērķi nodrošināt, lai, iespējamā, pārkāpuma izdarītājs nevarētu identificēt trauksmes cēlēju;
- 2) valsts aizsardzības nodrošināšana gadījumos, ja trauksmes cēlējam tiek radītas nelabvēlīgās sekas sakarā ar trauksmes celšanu.

Nav šaubu, ka anonimitāte tiks nodrošināta ar ierobežotas pieejamības statusa noteikšanu informācijai par trauksmes cēlāju. To saskaņā ar likumprojektu jānodrošina vairākiem subjektiem – darba devējam, kuram ir izveidots iekšējās trauksmes celšanas mehānisms, kompetentai iestādei, trauksmes cēlēju kontaktpunktam, kompetentajai nevalstiskajai organizācijai. Anonimitātei teorētiski un praktiski ir jānodrošina, ka par trauksmes cēlēju netiks

¹⁰ Saskaņā ar Valsts kancelejas nolikuma 4.22.³apakšpunktu Valsts kanceleja veic Pārresoru koordinācijas centra darbības nodrošināšanai nepieciešamās atbalsta funkcijas (budžeta plānošana un izpilde, grāmatvedības uzskaitē, personālvadība, darba aizsardzība, iekšējais audits, informācijas tehnoloģiju un telekomunikāciju nodrošinājums, transporta pakalpojumi, atsevišķu dokumentu redakcionāla noformēšana un tulkošana).

izpausta informācija personām, kuras teorētiski varētu pieņemt lēmumu, kas tieši vai netieši var radīt nelabvēlīgas sekas trauksmes cēlējam.

Taču anonimitātes nodrošināšana pati par sevi vēl nenozīmēs, ka realitātē darba devējs (tā darbinieki) neuzzinās par konkrētu trauksmes cēlēju un neradīs tam tiešas vai netiešas sekas. Tāpēc īpaši būtiski ir noteikt tādu trauksmes cēlēju aizsardzības tiesisko regulējumu, kas reāli un efektīvi nodrošinātu attiecīgo aizsardzību.

Likumprojekta 12. pants paredz trauksmes cēlējam radīto nelabvēlīgo seku novēršanas kārtību un, proti:

“(1) Ja trauksmes cēlējam pēc trauksmes cēlēja ziņojuma iesniegšanas radītas šī likuma 10. pantā minētās nelabvēlīgās sekas, trauksmes cēlējs ir tiesīgs rakstiski vērsties Valsts darba inspekcijā, norādot, kur ir bijis iesniegts trauksmes cēlēja ziņojums un kad un kādas nelabvēlīgās sekas un kas tam ir radījis”.

(2) Valsts darba inspekcija izskata un izvērtē šā panta pirmajā daļā minēto trauksmes cēlēja iesniegumu un lūdz juridiskai vai fiziskai personai, kas norādīta trauksmes cēlēja ziņojumā, pamatot, ka nelabvēlīgās sekas personai nav radītas saistībā ar trauksmes cēlēja ziņojuma iesniegšanu vai tajā norādītajiem faktiem.

(3) Ja Valsts darba inspekcija konstatē, ka nelabvēlīgās sekas personai ir radītas saistībā ar trauksmes cēlēja ziņojuma iesniegšanu, tā uzliek par pienākumu juridiskai vai fiziskai personai novērst radītās nelabvēlīgās sekas. Šo lēmumu iesaistītās puses var apstrīdēt saskaņā ar Valsts darba inspekcijas likumā noteikto.

(4) Trauksmes cēlējam radītās nelabvēlīgās sekas saistībā ar trauksmes cēlēja ziņojuma iesniegšanu ir pienākums novērst nekavējoties, bet ne vēlāk kā 3 mēnešu laikā no šī panta trešajā daļā minētā lēmuma pieņemšanas.

(5) Lai novērstu trauksmes cēlējam radītās nelabvēlīgās sekas, trauksmes cēlējam jebkurā laikā ir tiesības vērsties vispārējās jurisdikcijas vai administratīvajā tiesā.”

Analizējot, vai minētajā pantā izraudzītā iestāde – Valsts darba inspekcija, ir piemērota trauksmes cēlēju aizsardzības pasākumu īstenošanai, jāvērtē vairāki apstākļi:

1) vai seku vērtēšana, kas var tikt radītas trauksmes cēlējam, ir Valsts darba inspekcijas kompetencē;

2) vai un kādi tiesiskie līdzekļi ir Valsts darba inspekcijas rīcībā, lai nodrošinātu trauksmes cēlēju aizsardzību;

3) vai Valsts darba inspekcijas rīcībā esošie tiesiskie līdzekļi efektīvi nodrošina trauksmes cēlēju aizsardzību, t.i., vai tie rada pārliecību, ka no valsts puses trauksmes celšana tiek atbalstīta ar reālu valsts iesaistīšanos trauksmes cēlēja aizsardzībā.

Likumprojekta 10. pants nosaka, ka *trauksmes cēlēju aizliegts disciplināri vai citādi sodīt, atbrīvot no darba vai amata, pazemināt amatā vai pārcelt citā darbā vai citādi tieši vai netieši radīt viņam nelabvēlīgas sekas tāpēc, ka trauksmes cēlējs sniedzis trauksmes cēlēja ziņojumu (pirmā daļa). Par nelabvēlīgu seku radīšanu trauksmes cēlējam personas tiek sauktas pie administratīvās vai disciplinārās atbildības (otrā daļa).*

No šīs plānotās tiesību normas būtībā izriet jautājumu loks, kuri ir vērtējami, izskatot personas iesniegumu par nelabvēlīgu seku radīšanu sakarā ar trauksmes celšanu, proti, tie ir jautājumi, ka tieši vai netieši izriet no darba tiesiskajām attiecībām.

Saskaņā ar Valsts darba inspekcijas likuma 3. panta pirmo daļu Valsts darba inspekcijas funkcija ir valsts uzraudzības un kontroles īstenošana darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jomā.

Minētās funkcijas nodrošināšanai Valsts darba inspekcija cita starpā veic šādus uzdevumus:

- 1) uzrauga un kontrolē darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības normatīvo aktu prasību ievērošanu;
- 2) kontrolē, kā darba devēji un darbinieki savstarpēji pilda darba līgumos un darba koplīgumos noteiktos pienākumus;
- 3) veicina sociālo dialogu;
- 4) veic pasākumus, lai sekmētu domstarpību novēršanu starp darba devēju un darbiniekiem un, ja nepieciešams, pieaicina darbinieku pārstāvjus¹¹.

Detalizētāk Valsts darba inspekcijas kompetenci regulē Darba likums, Darba aizsardzības likums, Ministru kabineta 2007. gada 2. oktobra noteikumi Nr.660 "Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība" u.c. normatīvie akti.

Valsts darba inspekcijas likuma 4. panta pirmā daļa nosaka, ka Valsts darba inspekcijas uzraudzībai un kontrolei ir pakļauti darba devēji, jebkuras citas personas, kas faktiskos apstākļos uzskatāmas par darba devējiem, kā arī komersanti un to pilnvarotas personas.

No minētā izriet, ka Valsts darba inspekcija ir institūcija, kuras kompetencē ietilpst tādu jautājumu vērtēšana, kas trauksmes cēlējam var tikt radītas kā nelabvēlīgas sekas. Līdz ar to ir atbalstāms priekšlikums likumprojektā Valsts darba inspekciju noteikt kā vienu no atbildīgajām institūcijām, kas vērtē trauksmes cēlējam radītās nelabvēlīgās sekas.

Tāpat Valsts darba inspekcijas likumā ir paredzēti tiesiskie līdzekļi, ar kuru palīdzību Valsts darba inspekcija var efektīvi realizēt savas funkcijas un uzdevumus.

Valsts darba inspekcijas likuma 5. panta otrajā daļā ir paredzēts, ka Valsts darba inspekcijas amatpersonām ir tiesības:

- 1) uzrādot dienesta apliecību, bez iepriekšējas paziņošanas vai atļaujas saņemšanas jebkurā diennakts laikā, kad uzņēmumā tiek veikta darbība, arī darba devēja prombūtnes laikā:
 - a) apmeklēt un apsekot uzraudzībai un kontrolei pakļautās personas un objektus,
 - b) pārbaudīt darba procesu, darba vidi un darba aizsardzības pasākumus;
- 2) veikt pārbaudi, kontroli un izmeklēšanu vai pieprasīt informāciju, kas nepieciešama, lai pārliecinātos, ka normatīvo aktu prasības tiek ievērotas, un šai nolūkā:
 - a) iztaujāt darba devējus, darbiniekus un citas personas par darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jautājumiem,
 - b) pieprasīt uzskaites, reģistrācijas un citus dokumentus, kas nepieciešami saskaņā ar normatīvajiem aktiem par darba tiesiskajām attiecībām un darba aizsardzību, lai pārliecinātos, ka šie dokumenti atbilst normatīvajiem aktiem, kā arī pieprasīt to kopijas un izrakstus,
 - c) pieprasīt informāciju, kas nepieciešama, lai risinātu darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jautājumus,
 - d) veikt darba vides faktoru mērījumus, fotografēt, izdarīt audioierakstus un videoierakstus, kā arī ņemt materiālu un vielu paraugus analīzei,
 - e) pieaicināt speciālistus atsevišķu uzdevumu veikšanai,
 - f) pieprasīt, lai darba devēji, darbinieki un citas personas uzrāda personu apliecinošu dokumentu vai transportlīdzekļa vadītāja apliecību, vai nodarbinātā apliecību;
- 3) uzaicināt ierasties Darba inspekcijā darba devējus, darbiniekus un citas personas, lai no viņiem iegūtu informāciju par darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jautājumiem vai sniegtu viņiem informāciju, paskaidrojumus un cita veida palīdzību šajos jautājumos;
- 4) organizēt darba devēju, kā arī darba devēju organizāciju un darbinieku pārstāvju un citu personu tikšanos, lai apspriestu darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jautājumus;
- 5) saņemt no darba devējiem tādu ar inspicējamā objekta specifiku, atrašanās vietu, veicamās pārbaudes raksturu un ilgumu samērojamu apstākļu nodrošinājumu, kāds Darba inspekcijai nepieciešams tās uzdevumu izpildei;

¹¹ Sk. Valsts darba inspekcijas likuma 3. panta otrās daļas 1., 2., 3., 4.punktu.

6) pieņemt lēmumus darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jautājumos, kā arī izteikt brīdinājumus un dot rīkojumus darba devējiem, lai nodrošinātu darba tiesiskās attiecības un darba aizsardzību regulējošo normatīvo aktu prasību ievērošanu;

7) pilnīgi vai daļēji apturēt uzraudzībai un kontrolei pakļauto personu vai objektu darbību (turpmāk arī - personas vai objekta darbības apturēšana);

8) kontrolēt darba aizsardzības jautājumos kompetento institūciju un speciālistu darbību uzraudzībai un kontrolei pakļautajos objektos;

9) administratīvo pārkāpumu izskatīšanai noteiktajā kārtībā administratīvi sodīt darba devējus, kā arī citas personas;

10) kontrolēt, vai darba devēji veic efektīvus pasākumus, lai nodrošinātu Darba inspekcijas rīkojumu izpildi, un ņem vērā izteiktos brīdinājumus;

11) normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā iesniegt tiesībaizsardzības iestādēm materiālus par darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības normatīvo aktu pārkāpumiem;

12) pēc personas vai objekta darbības pilnīgas vai daļējas apturēšanas:

a) noplombēt vai aizzīmogot vadības un komunikāciju ierīces, kas iedarbina apturamās iekārtas vai piegādā tām enerģiju, kā arī sastādīt noplombēšanas aktu,

b) kontrolēt, vai tiek izpildīts lēmums par personas vai objekta darbības apturēšanu.

No minētā izriet, ka Valsts darba inspekcija darba attiecībā pret darba devēju var ierosināt administratīvo procesu, uzliekot noteiktus pienākumus, kā arī veikt pasākumus, lai kontrolētu uzlikto pienākumu izpildi, kā arī var ierosināt administratīvo pārkāpuma lietvedību, piemērojot sodus. Manā skatījumā, minēto pilnvaru ietvaros Valsts darba inspekcija var arī izvērtēt un konstatēt nelabvēlīgās sekas, uzliekot par pienākumu novērst nelabvēlīgās sekas.

Lai arī likumprojekta „Trauksmes cēlēju aizsardzības likums” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojuma (anotācijas) projektā (29.09.2016. versija) nav minēts, kas no tiesiskā viedokļa ir attiecīgais Valsts darba inspekcijas lēmums, taču no Valsts darba inspekcijas likuma 5. pantā paredzētajām Valsts darba inspekcijas amatpersonu pilnvarām var secināt, ka tas varētu būt administratīvais akts. Šajā sakarā svarīgi uzsvērt, ka Valsts darba inspekcijas likuma 13. panta otrajā daļā šobrīd ir paredzēts, ka administratīvā akta vai faktiskās rīcības apstrīdēšana vai pārsūdzēšana neaptur to darbību, izņemot gadījumus, kad tā tiek apturēta ar iesnieguma vai pieteikuma izskatītāja lēmumu. Minētais noteikums ir vērsts uz trauksmes cēlēju interešu aizsardzību, proti, Valsts darba inspekcijas lēmums ir izpildāms, neatkarīgi no tā, vai darba devējs to pārsūdzēs vai nepārsūdzēs.

5.2.2. Taču attiecībā uz Valsts darba inspekcijas noteikšanu par atbildīgo iestādi trauksmes cēlēju aizsardzībā (ja trauksmes cēljam ir radītas nelabvēlīgās sekas) ir jānorāda uz trīs apstākļiem.

Pirmkārt, līdzšinējā Tiesībsarga biroja pieredze liecina, ka Valsts darba inspekcijas kapacitāte nav pietiekama, veicot šobrīd ar likumu uzliktos uzdevumu. Tas nozīmē, - lai panāktu, ka trauksmes cēlēju aizsardzība darbotos efektīvi, ir jāstiprina Valsts darba inspekcijas kapacitāte.

Otrkārt, lai arī Valsts darba inspekcija teorētiski ir atzīstama, kā piemērota trauksmes cēlēju aizsardzības iestāde, tomēr no efektivitātes viedokļa viena pati tā nevar nodrošināt efektīvu trauksmes cēlēju aizsardzību gadījumos, ja trauksmes cēljam ir radītas nelabvēlīgās sekas. Lai arī Valsts darba inspekcijas likuma 7. pants paredz Valsts darba inspekcijai tiesības apturēt personas vai objekta darbību, ir apšaubāms, vai no samērīguma viedokļa šāds lēmums būs tipisks trauksmes cēlējiem radīto nelabvēlīgo seku izvērtēšanas gadījumā. Līdz ar to pastāv risks, ka Valsts darba inspekcijas lēmuma (likumprojektā “Trauksmes cēlēju aizsardzības

likums” (29.09.2016. versija) 12. panta trešā daļa) izpilde noteiktā termiņā no darba devēja var tikt ignorēta. No Valsts darba inspekcijas likuma neizriet, ka Valsts darba inspekcijas rīcībā ir citi efektīvi līdzekļi, ar kuriem nodrošināt trauksmes cēlēja interešu aizsardzību.

No trauksmes cēlēju aizsardzības viedokļa šādā situācijā ir svarīgi paredzēt tiesiskajā regulējumā mehānismu, ar kura palīdzību Valsts darba inspekcijas lēmuma neizpildīšana tiktu novērsta, papildus aizsargājot trauksmes cēlēju intereses.

Līdz ar to no teorētiskā un praktiskā viedokļa šādā gadījumā ir jāiesaistās neatkarīgai iestādei:

1) kurai ir reāli mehānismi un līdzekļi, ar kuru palīdzību operatīvi un efektīvi var ieskaitīties problēmas risināšanā;

2) kurai ir tiesības dod juridiski saistošus norādījumus jebkurai personai un nepieciešamības gadījumā aizstāvēt trauksmes cēlēja intereses tiesā.

Gribu vērst uzmanību, ka Latvijā šāda iestāde ir prokuratūra.

Saskaņā ar Prokuratūras likuma 6. panta pirmo daļu prokurors savā darbībā ir neatkarīgs no citu valsts varu un pārvaldi realizējošo institūciju vai amatpersonu ietekmes un pakļaujas tikai likumam.

Prokuratūras likuma 1. panta otrā daļa paredz, ka prokuratūras uzdevums ir reaģēt uz likuma pārkāpumu un nodrošināt ar to saistītās lietas izlemšanu likumā noteiktajā kārtībā.

Prokuratūras likuma 2. panta 6., 7., 8. punkts paredz, ka prokuratūras funkcijās ietilpst:

- likumā noteiktajā kārtībā aizsargāt personu un valsts tiesības un likumīgās intereses;
- likumā noteiktajos gadījumos iesniegt prasības pieteikumu vai iesniegumu tiesā;
- likumā noteiktajos gadījumos piedalīties lietu izskatīšanā tiesā.

Prokuratūras likuma otrā nodaļa paredz prokuroram plašas pilnvaras veikt likumības uzraudzību, ja tiek aizskartas valsts un privātpersonu likumīgās intereses.

Minēšu tikai dažas tiesību normas, kas raksturo prokurora plašās pilnvaras. Piemēram, Prokuratūras likuma 16. panta otrā daļa paredz, ka prokuroram ir pienākums veikt nepieciešamos pasākumus personu un valsts tiesību un likumīgo interešu aizsardzībai, ja:

- 1) ģenerālprokurors vai virsprokurori atzīst šādas pārbaudes nepieciešamību;
- 2) faktus par likuma pārkāpumu uzdod pārbaudīt Valsts prezidents, Saeima vai Ministru kabinets;
- 3) tas noteikts citos likumos.

Prokuratūras likuma 17. panta otrā daļa paredz, ka prokuroram, konstatējot likuma pārkāpumu, atbilstoši tā raksturam ir pienākums:

- 1) brīdināt par likuma pārkāpuma nepieļaujamību¹²;
- 2) iesniegt protestu¹³ vai iesniegumu¹⁴ par nepieciešamību novērst likuma pārkāpumu;
- 3) iesniegt prasības pieteikumu tiesā;
- 4) uzsākt kriminālprocesu;
- 5) ierosināt izskatīt jautājumu par saukšanu pie administratīvās vai disciplinārās atbildības.

Prokuratūras likuma 21. pants nosaka - ja prokurors ir konstatējis likuma pārkāpumu, kuram nav noziedzīga nodarījuma pazīmju, bet ar brīdinājuma, protesta vai iesnieguma palīdzību

¹² Prokuratūras likuma 18. pants paredz: “Ja personas rīcībā ir konstatētas likuma pārkāpuma pazīmes vai pazīmes, kas liecina par prettiesiskas darbības iespējamību, prokurors šai personai rakstveidā izsaka brīdinājumu par likuma pārkāpuma nepieļaujamību.”

¹³ Prokuratūras likuma 19. panta pirmā daļa paredz: “Protests iesniedzams par Ministru kabineta, ministriju, departamentu un citu valsts pārvaldes institūciju, banku, Valsts kontroles, pašvaldību iestāžu, inspekciju un valsts dienestu, uzņēmumu, iestāžu, organizāciju un amatpersonu pieņemtajiem, bet likumam neatbilstošajiem juridiskajiem aktiem. Protests iesniedzams tai pašai institūcijai vai amatpersonai, kas šādu aktu pieņēmusi, vai augstākai institūcijai vai amatpersonai.”

¹⁴ Prokuratūras likuma 20. panta pirmā daļa paredz: “Ja nepieciešams pārtraukt nelikumīgu darbību, novērst šādas darbības sekas vai nepieļaut pārkāpumu, prokurors iesniedz rakstveida iesniegumu attiecīgajam uzņēmumam, iestādei, organizācijai, amatpersonai vai personai.”

nav izdevies vai nav iespējams atjaunot likumību, viņš vēršas tiesā. Šādā gadījumā prokurors ir atbrīvots no valsts nodevas samaksas.

No minētā izriet, ka prokurora pilnvarās kā neatkarīgai iestādei ir tiesības iesaistīties jebkuras personas (t.sk. trauksmes cēlēju) likumisko interešu aizsardzībā, cita starpā pieprasot novērst prettiesisku rīcību un attiecīgās personas vārdā vēršoties tiesā.

No likumprojekta mērķa viedokļa prokuratūra ir tā iestāde, kura reāli var nodrošināt trauksmes cēlēju aizsardzību, kā arī no valsts puses efektīvi realizēt attiecīgo aizsardzību, t.sk. vēršoties personas vārdā tiesā.

Uzskatu, ka likumprojekta 12. pants jāpapildina ar noteikumiem, kas paredz prokuratūras iesaistīšanos trauksmes cēlēju nelabvēlīgo seku novēršanā.

Kā risinājumu, piemēram, var noteikt kārtību, saskaņā ar kuru prokuratūra iesaistās trauksmes cēlēja, kuram ir radītas negatīvās sekas, aizsardzībā gadījumos, ja persona, kurai Valsts darba inspekcija ir uzdevusi novērst radītās nelabvēlīgās sekas, nepilda attiecīgo lēmumu. Šādā situācijā varētu noteikt, ka Valsts darba inspekcija, konstatējot, ka attiecīgais lēmums netiek pildīts, lietas materiālus nosūta prokuratūrai, kurai ir pienākums Prokuratūras likumā noteiktajā kārtībā veikt nepieciešamos pasākumus personu un valsts tiesību un likumīgo interešu aizsardzībai.

Ar šādu kārtību trauksmes cēlēju aizsardzības nasta netiks uzlikta uz pašu trauksmes cēlēju, kā tas joprojām ir paredzēts likumprojekta "Trauksmes cēlēju aizsardzības likums" (29.09.2016. versija) 12. panta piektajā daļā, proti, paredzot trauksmes cēļam tiesības jebkurā laikā vērsties vispārējās jurisdikcijas vai administratīvajā tiesā. Attiecīgās tiesības var saglabāt, paredzot minēto prokuratūras aizsardzību, kas ir reāla un efektīva valsts aizsardzība.

Personām, zinot, ka gadījumā, ja viņām kā trauksmes cēļiem no valsts puses tiks garantēta aizsardzība, neatstājot viņas kā trauksmes cēļus vienus tiesvedības procesos pret iespējamo pāri darītāju, nav šaubu, ka likumprojekta mērķī izvirzītā prasība sabiedrības interesēs veicināt trauksmes celšanu par pārkāpumiem un to novēršanu, vismaz tiesiskajā regulējumā tiks nodrošināta.

Treškārt, jānorāda, - ja nav šaubu, ka Valsts darba inspekcija var vērtēt trauksmes cēļam radītās sekas no privāto tiesību subjekta (darba devēja) puses, tad attiecībā valsts civildienestā, militārdienestā un citos speciālajos dienestos nodarbinātajiem Valsts darba inspekcija visus no darba tiesiskajām un darba drošības attiecībām izrotošus jautājumus vērtēt nevarēs, ņemot vērā speciālos normatīvos aktus, kas regulē attiecīgās dienesta attiecības un no tām izrietošo jautājumu risināšanas kārtību.

Lai tiesību normas adresātam, t.sk. trauksmes cēlēju kontaktpunkta konsultantiem, būtu skaidra un nepārprotama likumdevēja griba, likumprojekta 12. pants būtu jāprecizē un jāpapildina ar noteikumiem, kas paredz trauksmes cēlēja rīcību gadījumos, ja tas ir nodarbināts valsts civildienesta un citos speciālajos dienestos.

Pieļauju, ka valsts civildienestā nodarbinātajam trauksmes cēļam ar iesniegumu par nelabvēlīgu seku radīšanu būtu jāvēršas augstākā iestādē, ievērojot principu, ka valsts pārvaldei iekšējās problēmas sākotnēji ir jānovērš patstāvīgi (ja vien Valsts darba inspekcija nevar attiecīgo jautājumu risināt savas kompetences ietvaros, piemēram, par darba drošības apstākļu nodrošināšanu). Savukārt trauksmes cēļiem, kuri nodarbināti tādā valsts iestādē, kurai nav augstākas iestādes (piemēram, Finanšu un kapitāla tirgus komisija, Latvijas Banka, Valsts kontrole u.c.), vai arī tiem trauksmes cēļiem, kuri ir vērsušies augstākā iestādē, bet negatīvās sekas tiek turpinātas, jāparedz iespēja vērsties prokuratūrā, kurai, kā jau minēju, ir plašas pilnvaras un reāli tiesiskie līdzekļi attiecīgā jautājuma risināšanai.

5.2.3. Papildus minētajam vēršu uzmanību uz sekojošām likumprojekta neskaidrībām. Pirmkārt, likumprojekta "Trauksmes cēlēju aizsardzības likums" (29.09.2016. versijā) 12. panta

ceturtajā daļā paredzēts maksimālais termiņš – 3 mēneši, trauksmes cēlējam radīto seku novēršanai noteikšana. Anotācijas projektā (29.09.2016. versija) nav rodams pamatojums nepieciešamībai noteikt tieši šādu termiņu. Raugoties no likumprojekta mērķa – nodrošināt trauksmes cēlēju aizsardzību, manā skatījumā, šim maksimālajam termiņam ir jābūt īsākam. Piemēram, vadoties pēc administratīvā akta apstrīdēšanas termiņa tas varētu būt 1 mēnesis.

Otrkārt, nav skaidrs likumprojekta “Trauksmes cēlēju aizsardzības likums” (29.09.2016. versija) 6. panta ceturtajā daļā paredzētā lēmuma par trauksmes cēlēja ziņojuma tālāku neskatīšanu tiesiskā būtība. Proti, vai tas ir vērtējams kā administratīvai akts, ja tas tiek nosaukts par lēmumu, vai arī tas ir tikai informatīvs paziņojums par kompetentās iestādes rīcību, kas indivīdam nerada subjektīvas tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt minēto rīcību, ņemot vērā, ka trauksmes celšana notiek visas sabiedrības interesēs.

5.3. Attiecībā uz Tiesībsarga birojam nepieciešamajiem resursiem trauksmes cēlēju kontaktpunkta uzdevumu veikšanai norādām sekojošo.

Trauksmes cēlēju kontaktpunkta izveidošanai, lai spētu uzsākt likumprojektā “Trauksmes cēlēju aizsardzības likums” paredzēto uzdevumu veikšanu, pirmajā gadā (2017.) papildu nepieciešams finansējums 326,3 tūkst. eiro apmērā, tai skaitā:

90,9 tūkst. eiro atlīdzībai, darba vietas iekārtošanai un sociālajām garantijām - izmaksām, kas saistās ar pakāpenisku personāla resursu piesaisti gada beigās izveidojot piecas jaunas amata vietas ziņojumu saņemšanai, kompetences izvērtēšanai, konsultāciju sniegšanai, pozitīvās prakses izpētei valstīs, kurās piemērots atbilstošs tiesiskais regulējums trauksmes cēlēju aizsardzībai, metodoloģijas izstrādei, dalībai informatīvā vai mācību materiāla izstrādē, semināru organizēšanā, informācijas apkopošanā;

96,1 tūkst. eiro vienreizējiem pasākumiem - tīmekļvietnes izveidei, datubāzes izstrādei, mobilo aplikāciju izstrādei, papildu Lattelekom telefona līniju ierīkošanai;

117,9 tūkst. eiro informatīvo kampaņu organizēšanai – drukāto informatīvo materiālu sagatavošanai, informācijas izvietošanai sabiedriskajā transportā, publicēšanai medijos, informācijas pārraidei radio un televīzijā;

2,8 tūkst. eiro pieredzes apmaiņas vizīšu organizēšanai;

2,2 tūkst. eiro telpu (23 m²) nomai no jauna pieņemtā personāla darba vietu iekārtošanai;

0,9 tūkst. eiro sakaru pakalpojumiem – bezmaksas telefona numura abonēšanai, sarunu apmaksai, pasta pakalpojumiem;

15,5 tūkst. eiro neparedzētiem izdevumiem 5 % apmērā no visām iepriekš minētajām izmaksām.

Turpmākajam periodam (no 2018.g.) nepieciešams papildu finansējums 361,9 tūkst. eiro apmērā, tai skaitā:

273,8 tūkst. eiro atlīdzībai, darba vietas iekārtošanai un sociālajām garantijām – izmaksām, kas nepieciešamas turpmākai personāla resursu piesaistei kopumā izveidojot trauksmes cēlēju kontaktpunktu ar 12 amata vietām, ieskaitot komunikāciju ekspertu, lai konsultētu, sagatavotu informāciju un veiktu citus likumprojektā “Trauksmes cēlēju aizsardzības likums” paredzētos uzdevumus pie sākotnējās prognozes 900 - 1000 ziņotāji gadā un pieņemot, ka laika patēriņš, kas nepieciešams informācijas sagatavošanai un sniegšanai atbilstoši anotācijā minētajam vienai personai ir 24 stundas vai 3 darba dienas, t.i. gada laikā viens darbinieks spēj apstrādāt 84 ziņojumus;

27,6 tūkst. eiro tīmekļvietnes, datubāzes uzturēšanas izdevumiem;

35,4 tūkst. eiro informatīvo kampaņu regulārai organizēšanai;

6,4 tūkst. eiro telpu (54 m²) nomai un uzturēšanai;

1,5 tūkst. eiro sakaru pakalpojumiem – bezmaksas telefona numura abonēšanai, sarunu apmaksai, pasta pakalpojumiem;

17,2 tūkst. eiro neparedzētiem izdevumiem 5 % apmērā.

Vēršu uzmanību, ka nepieciešamā finansējuma apmērs ir balstīts uz reāliem un pamatotiem aprēķiniem, kuru detalizāciju esmu gatavs iesniegt pēc pieprasījuma.

Tiesībsargs

J.Jansons